

KÖROĞLU'NUN CÜNUN VE GÜRÜN BEYİ KOLU

Dr. Doğan KAYA*

Köroğlu Destanı, edebiyatımızda başta Kitab-ı Dede Korkut olmak üzere pek çok destan ve halk hikâyesi gibi kendisine Anadolu ve Türklük dünyasında yaşama imkânı bulabilmiş önemli eserlerden birisidir.

Bu eserler asırlar boyunca halkımızı bir yandan eğlendirmiş ve bir yandan da içinde taşıdığı kültür öğeleriyle eğitmiştir. Halk hikâyeleri, bir bakıma uzun kış gecelerinde, köy odalarında, düğünlerde halkın sığınağı olmuştur. Konusu genellikle aşk olan ve anlatımı üç, beş, yedi gece süren bu hikâyeler, ne yazık ki, bugün artık anlatılmamaktadır veya anlatanların sayısı gittikçe azalmaktadır. Bu bakımdan bir an önce söz konusu eserlerin tespiti ve arşivlere kazandırılması Türk kültürü için son derece önemlidir.

Günümüz Türklük coğrafyası içerisinde, Köroğlu'nun Türkiye'de yaygınlığı azımsanmayacak ölçüdedir. Bilhassa son otuz yılda yurdun her bir tarafından derlenen muhtelif Köroğlu kolları ve varyantları da bu düşüncemizi kuvvetlendirmektedir.

Söz konusu Köroğlu kollarının 54'ünün adını, 17-18 Ekim 2009 günlerinde Bolu'da yapılan Uluslararası Köroğlu Bolu Tarih ve Kültürü Sempozyumunda sunduğumuz bildiride zikretmiştik.¹ Ancak Köroğlu kolları konusunda yaptığımız çalışmaları bununla sınırlı tutmadık, devam ettirdik. Aradan geçen zaman içinde bu listeye dâhil edebileceğimiz 33 kol daha olduğunu tespit ettik. Bunların başlıcasını şöyle sıralayabiliriz:

1. Benövşe Hanımın Çamlıbel'e Getirilmesi (Azerbaycan),
2. Bezirgân (Türkmenistan),

* IV. Uluslararası Bolu Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu Bildirileri, AKÇAĞ Yayınları, Ankara, 2015, s. 573-591.

¹ Söz konusu bildiride sıraladığımız kolların başlıcası şunlardır: *Alı Kişi, Ayvaz'ın Çamlıbel Getirilmesi, Celali ve Mehmet Bey, Demircioğlu - Reyhan Arap, Demircioğlu'nun Çamlıbel'e Gelmese, Hamza'nın Kırat'ı Kaçırması, Hasan Paşa'nın Çamlıbel'e Gelmese, Kamber Kolu, Keloğlan'ın Köroğlu'nun Atını Kaçırması, Kenan Kolu, Kırat'ın Kaybolması, Kıratın ve Köroğlu'nun Dünyadan Çekilmesi, Kiziroğlu Mustafa Bey -Afganistan- Gürcistan, Kocabey Kolu, Koç Köroğlu ve Bolu Bey, Köroğlu ile Bolu Beyi, Köroğlu ile Cünun, Köroğlu ile Deli Hasan, Köroğlu ile Kocabey, Köroğlu ile Köse, Köroğlu Niğdeli Geyik Ahmet, Köroğlu'nun Ayvaz'ı Kaçırması, Köroğlu'nun Bağdat Seferi ve Turna Teli, Köroğlu'nun Ballica Seferi, Köroğlu'nun Bayezid Seferi, Köroğlu'nun Çim-Maçın Seferi, Köroğlu'nun Derbend Seferi, Köroğlu'nun Ermenistan Seferi, Köroğlu'nun Erzincan Seferi, Köroğlu'nun Erzurum Seferi, Köroğlu'nun Esir Olması, Köroğlu'nun Gürcistan Seferi, Köroğlu'nun İstanbul Seferi, Köroğlu'nun Kara Han'la Karşılaşması, Köroğlu'nun Kars Seferi, Köroğlu'nun Kaybolması, Köroğlu'nun Kocalığı, Köroğlu'nun Nallıhan Seferi, Köroğlu'nun Oğlu Haydar Bey, Köroğlu'nun Peri Kızı ile Evlenmesi, Köroğlu'nun Rum Seferi, Köroğlu'nun Şam Seferi, Köroğlu'nun Tokat Seferi, Köroğlu'nun Türkmen Seferi, Köroğlu'nun Zernişan Hanımın Çenlibel'e Getirilmesi, Köroğlu'nun Zuhuru, Köroğlu-Han Nigâr, Köroğlu-Han Nigâr-Hasan Bey-Telli Nigâr, Köse Kenan-Dana Hanım, Köse Sefer, Mahbub Hanım'ın Çamlıbel'e Gelmese, Mehdi Paşa'nın Kızı ile Köroğlu, Tellî Hanım'ın Çenlibel'e Getirilmesi, Zernişan Hanım'ın Çenlibel'e Getirilmesi.*

3. Cunun Âşık ve Telli Hanım (Azerbaycan),
4. Emir Göroğlu (Uygur),
5. Erhasan (Türkmenistan),
6. Gencim Bey ve Hıdırali Zengin (Azerbaycan),
7. Handan Bahadır (Türkmenistan),
8. Harmandel (Türkmenistan),
9. Hasan Paşa(Silistre) Kolu (Azerbaycan),
10. Huşkeldi ve Belagerdan (Özbekistan),
11. Köroğlu Benli Döne (Türkiye),
12. Köroğlu Cünun (Azerbaycan),
13. Köroğlu Keloğlan Kolu (Türkiye),
14. Köroğlu Cünun ve Gürün Beyi Kolu (Türkiye),
15. Köroğlu Oltu Kolu (Türkiye),
16. Köroğlu Ravşan Bey Kolu (Azerbaycan) ,
17. Köroğlu Turna Teli (Azerbaycan),
18. Köroğlu Yemen Kolu (Türkiye)
19. Köroğlu'nun Bezirgânla Mücadelesi (Türkiye),
20. Köroğlu'nun Şağdat Han ile Savaşı (Türkmenistan),
21. Köroğlu'nun Şirvan Seferi (Azerbaycan),
22. Köroğlu'nun Yurduna Gelmesi (Kazakistan),
23. Köroğlu'ynun Rayhan Arap (Türkmenistan),
24. Kulun Kaçması (Azerbaycan),
25. Mehbub Hanım'ın Çamlıbel'e Gelmesi (Azerbaycan),
26. Merdivenli (Türkmenistan),
27. Misri Gılcın Oğurlanması (Azerbaycan),
28. Moruk Kadın (Türkmenistan),
29. Moskof Kolu (Türkiye),
30. Övez'in Oğlu Nurali (Türkmenistan),
31. Peri Küsen (Türkmenistan),
32. Sapar Mehrem (Türkmenistan),
33. Tebli Bahadır (Türkmenistan).

Böylelikle elimizde metni bulunan 87 Köroğlu kolu olduğunu söyleyebiliriz. Sozkonusu kollar içinde adı geçen Köroğlu Cünun ve Gürün Beyi Kolu da bu bildirinin konusu olmuştur.

“Köroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi” kolu 2013'ün Mart ayında Sivas'ın merkez köylerinden olan Eskiköy'de derlenmiştir. Kaynak şahıs bayan olup 1944 doğumludur. Metnin yapı, formel ve motif yönü bakımından ne gibi özellikler gösterdiği, bilinen kollar içinde taşıdığı müştereklikler üzerinde durmadan önce kolun özetini vermek istiyorum.

Hikâyenin özeti:

Gürün'ün bir köyünde yaşayan Cünun, sevdiği kız Dertli Suna ile evlenir. Cünun fakirdir ve para kazanmak için evden ayrılır. Yolda rastladığı bir ihtiyar Köroğlu'nun yanına gitmesini salık verir. Cünun, ihtiyarın dediklerini yapar, Köroğlu'nun yanına gider. Köroğlu, iki sene yanından ayrılmaması şartıyla Cünun'u yanına alır.

Günün birinde Cünun nöbetteyken oradan bir kervan geçer. Kervanda bir çocuğun ağladığını duyunca, etkilenir, içi dolar. Bezirgânbaşına evli olduğunu, eşinin ve çocuklarının hasretini çektiğini söyler.

Bir kenarda olup biteni seyreden Köroğlu, Cünun'a derdini sorar, öğrenir. Heybelerine altın koyduktan sonra bir ata bindirip memleketine gönderir.

Cünun köyüne geldiğinde evinin harabeye döndüğünü görür. Gürün Bey'i evinin her tarafını yakıp yıkmış, Dertli Suna'yı ve çocuklarını da alıp gitmiştir. Tekrar Çamlıbel'e Köroğlu'nun yanına döner, durumu anlatır.

Köroğlu Demircioğlu Esef Ali, Deli Hoylu, Deli Abbas, Deli Ahmet, Köse Kenan gibi ne kadar keleş varsa toplayıp Gürün'e gelir. Köroğlu, bir dilenci kıyafetinde Gürün Beyi'nin konağına gelir, kadınların falına bakmak bahanesiyle içeri girer. O sırada Gürün Beyi evde yoktur, ancak biraz sonra gelir. Konuşmalarından, şeklinde gelinin Köroğlu olduğunu tahmin eder. Evin içine bir kuyu kazdırıp üzerine kilim eli kapatır. Köroğlu, buradan geçerken buraya düşer.

Bu arada Köroğlu'nun adamları, Köroğlu gelmeyince endişeye kapılırlar. Demircioğlu, elbisesini yırtıp, vücudunun muhtelif yerlerini bıçakla keser ve Gürün Beyi'nin yanına gelip kendisini Köroğlu'nun bu hale getirdiğini söyler. Gürün Beyi buna inanır. Köroğlu'nun bulunduğu yeri gösterir. Demircioğlu, atik davranıp Gürün Beyi'ne bir tokat atar ve onu Köroğlu'nun bulunduğu çukura düşürür.

Halk toplanır. Dertli Sultan, Gürün Beyi'ni bir ok atar. Ok, Gürün Beyi'nin bir kulağından girip öbüründen çıkar. Köroğlu'nun adamları Gürün Beyi'nin konağını yıkıp dümdüz ederler, halkı Gürün Beyi'nin elinden kurtarırlar. Cünun'a yeni bir ev yapıp Çamlıbel'e dönerler.

Konu

Köroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi Kolu, bilinen kollar içinde olmayan yeni bir koldur. Gerçi Cünun'la ilgili olarak Azerbaycan'da anlatılan Köroğlu'nun Erzurum Seferi ve Koroğluynan Aşığ Cünun gibi bazı kollar vardır. Ancak bu kollarla bizim burada ilim âlemine tanıttığımız kol arasında konu ve muhteva yönünden önemli farklılıklar vardır.

Köroğlu'nun Erzurum Seferi kolunda Cünun, Erzurumludur ve Telli Nigar'ın kardeşi Cefer Paşa'nın âşığıdır. Veli Hulufu'nun Ahıska'dan derlenen bir kolda da Demircioğlu bir handa rastladığı Cünun'u Köroğlu'nun yanına getirir. Köroğlu Bayburt dağlarında yaşamaktadır ve buranın adı daha sonra Çamlıbel

olur.² Azerbaycan Edebiyatı İncileri adlı kitapta kayıtlı *Koroğlu'nun Aşık Cünun* adlı kol hacimsizdir.³

Bu kolda Cünun kendi halinde yaşayan birisidir. Geçimini temin etmek için Koroğlu'nun yanına gider. Evini yıkan ve eşini kaçıran Gürün Beyi'nden Koroğlu sayesinde intikam alınır.

Hikâyenin Yapısı

Koroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi Kolu, manzum ve mensur yapıya sahiptir. Hikâyenin muhtelif yerlerinde 30 dördlük bulunmaktadır. Dörtlükler Cünun'a ait olup, birisi Bezirgânbaşına, dördü de Koroğlu'na hitaben söylenmiştir. Dörtlüklerin ikisi döner ayak, dördü de tek ayaktır. İki 11 heceli, 5'i de 8 hecelidir. Şiirlere teknik yönden bakıldığında, başka dörtlüklerin de var olduğu ve kaynak şahsın bazı dörtlükleri unuttuğu hükmüne varılabilir.

Tanıtığımız kolda toplam 11 şiir vardır. Bunların şahıslara göre dökümü ve özellikleri şöyledir:

Cünun: 3'ü 11 heceli, 3'ü 8 heceli toplam 6 şiir. Şiirlerden kimsi 2 dördlük diğerleri üçer dördlüktür.

Dertli Sultan: 8 heceli 2 şiir. Şiirler üçer dördlüktür.

Koroğlu: 8 heceli 2 şiir. Şiirler üçer dördlüktür.

Ayvaz: 8 heceli 1 şiir. Şiir, üçer dördlüktür.

Formeller

Formeller, masalların, destanların ve hikâyelerin vazgeçilmez unsurudur. Metne akıcılık, verir, zenginlik katar ve dinleyenleri dikkatli ve heyecanlı kılar. En önemli özellikleri de klişe ifadeler olması, yani aynı sözün bir başka anlatı türünde aynen kullanılmasıdır. Koroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi Kolu'nda bu tarzda yer alan formel ifadeler karşımıza çıkmaktadır.

² Veli Hulufu, Koroğlu, Bakı, 1999, s. 36-38, 129-160.

³ Azerbaycan Edebiyatı İncileri, Bakı, 1987, S. 289-291

Bu kolun özeti şöyledir:

Bir gün Koroğlu Kırat'ma binmiş giderken bir kervanın kendisine doğru geldiğini görür. Kervanın önünü keserek kervandakilerden kendisine pay vermelerini ister. Bezirgânbaşı vermek istemeyince zorla almaya kalkar. Kervandakiler direnmeye başlayınca Misri kılıcını çekip kervanın sağından girip solundan çıkar, kervanı Çenlibel'e çektirir.

Kervan Çenlibel'e varınca kervandaki sandıkları yere indirirler, malları talan ederler. O sırada Koroğlu büyük bir sandığı açar. Sandığın içinden bir âşık çıkar. Bu âşık, bezirgânbaşının kervan ele geçince sandığa sakladığı kendi âşığı Aşık Cünun'dur. Koroğlu, Aşık Cünun'u çalıp çağırır, keyfimi açsın diye yanında alıkoyar. O günden sonra Aşık Cünun ömür boyu Koroğlu'nun yanında kalır, ona hizmet eder, meclislerde okur, çalıp çağırır.

Allah büyüktür, bir şey olmaz inşallah!

Elini kulağıma atıyor, şunları söylüyor.

Birden karşısında bir ihtiyar peyda oluyor.

Sen kimsin? Nerden gelir nere gidersin.

Köroğlu, buna hoş geldin ediyor.

O vakit Cünun, elini kulağına atıyor, Köroğlu'na şunları söylüyor.

Oradan "Allahısmarladık!" deyip çekip gidiyorlar.

Belde, mekân

Hikâyede iki yerleşim yeri bulunmaktadır. Bunlar Gürün ve Çamlıbel'dir. Çamlıbel, Köroğlu ve keleşlerinin mekânı, Gürün ise Cünun'la Gürün Beyi'nin mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şahıslar

Köroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi Kolu şahıs kadrosu yönünden zengindir. Destan kahramanları fiziki olarak heybetli cüsseleriyle diğer insanlardan farklı yapıdadırlar. Bileği bükülmez, mağlup edilemez yiğitler olmakla beraber ölümlüdürler. Köroğlu olsun, adamları (keleşleri / delileri) olsun hepsi de destan kahramanlığı özelliğindedir. Yiğitlikte, kendilerinden üstünü yoktur.

Köroğlu kollarında yer alan kişiler, genellikle Köroğlu'nun adamları ve rakipler şeklinde görülür. Saray askerleri ve halk geri planda kalır. İsimleriyle anılanlar oldukça az olup daha ziyade fiziki özellikleriyle (köse), *deli*, *dertli* gibi birtakım sıfatlarla ve işleriyle (*Bezirgânbaşı*) kendilerinden söz edilir.

Köroğlu: Çamlıbel'de yaşar, acizlerin yardımcısıdır.

Cünun: Gürünlü âşık olup Köroğlu'nun hizmetine girer.

Gürün Beyi: Keyfince yaşayan ve halka zulmeden bir zengindir.

Demircioğlu Eşef Ali: Köroğlu'nun hazinebaşısıdır.

Deli Abbas: Köroğlu'nun keleşlerindendir.

Deli Ahmet: Köroğlu'nun keleşlerindendir.

Deli Hoylu: Köroğlu'nun keleşlerindendir.

Dertli Sultan: Cünun'un eşidir.

Köse Kenan: Köroğlu'nun keleşlerindendir.

İhtiyar: Cünun'a yol gösterir.

Kadınlar: Gürün Beyi'nin haremindedirler.

Bezirgânbaşı: Yolu Çamlıbel'den geçen bezirgânın sahibidir.

Çocuklar: Cünun'un çocuklarıdır.

Sayı motifleri:

Sayı motifleri yönünden pek zengin değildir. Kolun muhtelif yerlerinde

Biz kimseyi iki seneden önce bırakmayız, diyor.

Ben bir-iki ay içerisinde gider gelirim.

Yakasını paçasını yırtıyor, düşüne iki bıçak vurduruyor.

Hep birlikte yola düşüyorlar kırk kişi.

şeklinde az da olsa karşımıza çıkan sayı motifleri mevcuttur.

Mekân

Tanıtmaya çalıştığımız Köroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi Kolu'nda Köroğlu Çamlıbel'de mekân tutmuştur. Halk ise, yerleşik hayatın içindedir. Kervan malum olduğu üzere göçerdir.

Deyimler

Üslubuna dokunmadan kaydettiğimiz metinde Türkçeye sağlayacağı katkı yönünden birkaç tane de orijinal deyimler bulunmaktadır.

acısını almak: Teselli etmek.

çekip gitmek: Ayrılmak.

elini kulağına atmak: Türkü söylemek.

etrafi kolaçan etmek: Araştırmak, kontrol etmek.

hoş geldin etmek: "Hoş geldin" demek.

kaş kaş olmak: Sıra sıra toplanmak.

kelle vurdurmak: Başını kesmek.

kucağa düşmek: Ele geçmek.

yol vermek: İzin vermek, müsaade etmek.

Sonuç

Köroğlu'nun Cünun ve Gürün Beyi Kozlu'nda kahramanlar, diğer destanlarda olduğu gibi fiziki ve ruhi bakımdan idealize edilmiş tiplerdir. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Köroğlu adildir. Mazlumun yanında, zalimin karşısındadır.
2. Köroğlu Destanında karşımıza çıkan kahramanlar, müşkül anlarında ölme pahasına, aciz kişiye yardım ederler ve yardımları karşılıksızdır.
3. Hassas ve sanatkâr ruhludurlar. Yeri geldiğinde duygularını şiirle ifade ederler.
4. Safıkları yüzünden ölümle burun buruna gelirler, fakat mağlup olmak, kabul edemedikleri yegâne husustur.
5. Köroğlu'nun keleşleri emre itaat ederler ve ahde vefaya sadıktırlar.

Köroğlu destanı, bu kadar yüce fikirleri ihtiva ettiği içindir ki haklı olarak anıt eser olmayı başarmıştır. Yüzyıllardır Türk milletinin beyninde varlığını sürdürmüş olan bu ve buna benzer eserlerin mevcudiyeti, bizlerin geleceğe daha güvenle bakmasını sağlamaktadır.

METİN

KÖROĞLU VE GÜRÜN BEYİ KOLU

Gürün'ün bir köyünde yaşayan Cünun isminde bir fakir genç varmış. Cünun'un da çok sevdiği Dertli Sultan adında bir eşi varmış. Bunların dört çocuğu olmuş. Çocuklarının en büyüğünün ismi Kahraman'mış.

Aradan bir zaman geçer. Cünun'un maddi durumu kötüleşmiş. Bunu fark eden karısı Dertli Sultan bir gün Cünun'a:

-Cünun Bey, kış geliyor. Çocuklar ne yer, ne içer der. Çalışıp para kazanman lâzım.

Cünun da diyor ki:

-Karı; iyi söylüyorsun, güzel söylüyorsun da seni kime emanet edip gideyim.

-Sen hele bir git, Allah büyüktür, bir şey olmaz inşallah, diyor.

Cünun'un içi kan ağlıyor. Azağını hazırlıyor. Yola çıkarken dayanamıyor, elini kulağına atıyor, karısına, çocuklarına şunları söylüyor. Evden ayrılacakken karısına şunları söyler:

*Ben seni kimlere edem emanet
Sabret sevdiceğim gider gelirim
Yavrularım bütün sana emanet
Ağlama sevdiğim gider gelirim*

*Dertli olan kurtulur mu belâdan
Kim vefa görmüştür yalan dünyadan
Ümit kesme yârim güzel Mevlâ'dan
Düşünme sevdiğim gider gelirim*

Böyle dedikten sonra Cünun, azığını alıp oradan ayrılıyor, yola düşüyor. Epey gittikten sonra acıyor. Bir çeşmenin başına oturuyor. Azığını yerken birden karşısında bir ihtiyar peyda oluyor. Cünun, bu ihtiyara “buyur” diyor. İhtiyar oturuyor. Tam ilk lokmayı ağzına alacakken Cünun’un aklına çocukları gelir ve gözlerinden yaşlar akmaya başlar. Bu durumu fark eden ihtiyar Cünun’a bir derdi olup olmadığını sorar. Cünun ise “Dur. Baba” der, şunu söyler:

*Sorma baba sorma benim derdimi
Boynu bükük yavrulardan ayrıldım
Kimseye açamam ben bu yarayı
Hasret kaldım yavrulardan ayrıldım*

Bunun üzerine ihtiyar der ki: “ Oğlum, ayrılık iki türdür; biri ölüm ayrılığı, diğeri hasret ayrılığı. Seninki hangisidir der. Cünun başlar söylemeye:

*Kimselere söyleyemem derdimi
Kayıp ettim vatanımı yurdumu
Bırakmışım yavruların dördünü
Nazlı yârdan yavrulardan ayrıldım*

İhtiyar bunu dinleyince: “ Aman yavrum.” der. Cünun devam eder.

*Cünun alışmıştır derd ü mihnete
Onun için sabrederim kasvete
Kısmet için düştüm diyar gurbete
Geçim için yavrulardan ayrıldım*

-Oğlum! Nerden gelir nere gidiyorsun.” diyor ihtiyar.

O da çalışmaya gittiğini söylüyor. Diyor ki ihtiyar:

-Oğlum! Ben sana bir mektup vereyim. Çamlıbel’de bir Köroğlu var. Köroğlu çok iyi bir insandır, merhametlidir. Çamlıbel otağı. Bu mektubu götür, ona ver. Sen ancak onun yanında barınabilirsin. Yalnız onun yanına gittiğinde evli olduğunu, çocukların olduğunu söyleme. Çamlıbel’e varınca etrafındaki keleşler seni bırakmazlar. Köroğlu’na mektup getirdim dersin, sana izin verirler, yoksa bırakmazlar.” diyor.

Cünun, ihtiyarın dediğini yapıyor, Çamlıbel’e gidiyor. İhtiyarın dediği gibi keleşler önünü kesiyor, etrafını çeviriyorlar.

-Sen kimsin? Nerden gelir nere gidersin, diyorlar. Bunun üzerine Cünun;

-Ben Köroğlu’na mektup getirdim, diyor.

Bunun üzerine Köroğlu’nun keleşleri yol veriyorlar. Ayvaz’ı Cünun’un önüne katıyorlar, Köroğlu’nun yanına götürüyorlar. Bu, Köroğlu’nun yanına varıyor. Köroğlu’nun yanına varınca, Köroğlu buna hoş geldin ediyor.

-Önce bir karnını doyur, kahveni iç. Ondan sonra derdin ne ise söyle, diyor.

Bu da karnını doyuruyor, kahvesini içiyor. Köroğlu.

-Hele bakalım oğul, kimin nesisin. Nerden gelip nereye gidiyorsun, diyor.

Cünun elini kulağına atıyor, orada Köroğlu'na şunu söylüyor.

*Canım yiğidim Köroğlu
Ben seni görmeye geldim
Hem yiğitsin hem kahraman
Ben seni görmeye geldim*

Köroğlu:

"Yavrum, sen beni neden görmek istersin." diyor.

Cünun:

*Derde düştüm yana yana
Sanki olmuşum pervane
Kimsem yoktur geldim sana
Ben seni görmeye geldim*

diyor. Köroğlu, bunları dinledikten sonra Cünun'a evli olup olmadığını, kimsesinin olup olmadığını soruyor. Cünun'un aklına ihtiyarın dedikleri geliyor.

-Hayır! Evli değilim, kimsem de yok." diyor.

Köroğlu, bunun üzerine;

-Tamam oğlum, burada kalabilirsin, diyor.

Bunun üzerine Köroğlu keleşlerini çağırıyor. Diyor ki:

-Bunu götürün, üstünü başını değiştirin. Bizim Çamlıbel kıyafetinden giyindirin. Demircioğlu Eşef Ali (Eşebalı) buna bir iş versin, o iş devam etsin. Cünun'a dönüp diyor ki:

-Yalnız oğul, bizim buraya gelen iki seneden önce çıkamaz, bunu bilersin. Şartlar ne olursa olsun kimseye şikâyet edilmeyecek. Kimseye buradaki sırlar anlatılmayacak. Kabul ediyorsan kal. Biz kimseyi iki seneden önce bırakmayız, diyor.

Bu da iki seneye razı oluyor. Ama hanımına; "Ben bir-iki ay içerisinde gider gelirim." demişti, fakat Köroğlu'nun eline düşeli neredeyse iki sene oldu. İçinden; "Sabredebim, az kaldı." diyor.

Bu, onların yanında yaşamaya başlıyor. Köroğlu ara ara bunu takip edermiş. Onu hep düşünceli görüyor. Kendi kendine diyor ki Köroğlu; "Bu delikanlı dertli dertli düşünüyor. Vaziyete göre bu herhalde evli."

Bir gün Cünun nöbetteyken bir kervan geliyor. Kervanın içinden bir çocuğun ağladığını duyuyor. Yanlarına gidiyor. Bezirgân, Cünun'u görünce hanımına çocuğu ağlattığı için kızıyor. Çünkü Cünun'un Köroğlu'nun adamı

olduğunu biliyor, kızıp da mallarını alacağını düşünüyor. Cünun yanlarına yaklaşıyor. Hani kendi çocukları da var ya! Çocuk sesini özlemiş. Hem kervancıyı durduruyor.

-Duuuurr! Burada bizim beldemizde ağlamak yok. Sen bu çocuğu neden ağlatıyorsun, diyor.

Kervanı durduruyor. Bezirgânbaşı, çocuğun anasına kızıyor; çocuğu ağlattığı için.

-Çocuğun karnını burnunu doyur, diye kızıyor. Benden korkmayın, malınıza dokunmam, diyor.

Ne tarafa gittiklerini soruyor. Bezirgân da cevap veriyor. Cünun anlıyor ki gittikleri yol kendi memleketine taraf. Bezirgân'a diyor ki:

-Sana bir iki söz söyleyeyim, yolunun üstünde benim memleketim var. Mektubumu eşime ulaştır.

Orada mektuba şunları yazıyor:

*Gözü yolda yavrularım
Hele beklen geleceğim
Şurda bir ay vaktim kaldı
Dolar dolmaz geleceğim*

Bezirgân sorar: "Haberini nereye götüreyim." Cünun devam eder:

*Hoştur oranın havası
İy'olmaz dertli yarası
Yerimdir Gürün yaylası
Beklesin yâr geleceğim*

Cünun bunları söylerken, oraları gezen Köroğlu da bunları duyuyor. Onun ağlamasına tahammül edemiyor. Cünun'un haberi yok. Söylemeye devam ediyor.

*Ben Cünun'um sana kurban
Al bunu götür Bezirgân
Yolum bekler Dertli Sultan
Haber ver hemen gelirim*

Köroğlu, Cünun'un Bezirgânbaşı'na dert yandığını duyunca orada nara atıyor. Cünun, narayı duyunca hemen sazlıkların arasına giriyor. Bezirgânbaşı yoluna devam ediyor.

Köroğlu yavaşça gelip Cünun'un yanına yaklaşıyor.

-Cünun gel ele seninle etrafı bir kolaçan edelim, diyor. Biraz dolaştıktan sonra köşküne geliyorlar. Köroğlu'nun bir gam odası varmış. Ayvaz'a diyor ki:

-Ayvaz! Benim şu gam odamı aç bakayım.

Ayvaz, gam odasını açıyor. Köroğlu'yla Cünun içeriye giriyorlar. Köroğlu, Cünun'a diyor ki:

-Cünun, senin derdin neydi, Bezirganbaşı'na dert yanıyordun? Bizim anlaşmamızda dert yanmak yoktu. Amma yine de seni bağışladım. Derdin nedir, bana anlat bakayım.

O vakit Cünun elini kulağına atıyor, Köroğlu'na şunları söylüyor:

*Açmadım sırrım yârim var
Derdime derman Köroğlu
Her günüm dertli geçti
Gözyaşım umman Köroğlu*

*Burada kaldım biçare
Açıldı sırrım ne çare
Emir ver çeksinler dara
Hallerim yaman Köroğlu*

Köroğlu, Cünun'un evli olduğunu anlıyor. Dayanamıyor, hazinebaşı Esef Ali'yi çağırıyor.

-Cünun'un heybelerini altınla doldur. Altına da Kamer Tay'ı çek, Cünun'u bindir. Gitsin çocuklarına kavuşsun, diyor.

Cünun'a da diyor ki:

-Bir daha geri gelersen kelleni vurdururum, ona göre!.. Oraya vardığında Kamer Tay'ı bırak, o yolu bulur, geri döner, diyor.

Bunun üzerine Demircioğlu Esef Ali, Cünun'un heybesini altınla dolduruyor. Cünun, Köroğlu'yla, Esef Ali'yle helalleşip oradan ayrılıyor, yola çıkıyor.

Biz haberi Gürün'den verelim. Gürün Yaylası'nda Gürün Bey adlı zalim bir adam vardır. Bu, bir gün yaylada gezerken güzeller güzeli Dertli Sultan'ı görüyor. Kim olduğunu sorduruyor, yalnız başına yaşadığını öğreniyor. Dertli Sultan'ı kendisine eş almak istiyor. Onu gidip getirmeleri için adamlarını gönderiyor.

Adamlar Dertli Sultan'ın yanına gidiyor, Gürün Bey'in isteğini söylüyorlar. Dertli Sultan gelenlere şunları söylüyor:

*Aman efendim aman
Ayırmayın yavrulardan
Boynu bükük kalmasınlar
Ayırmayın yavrulardan*

*Erim Cünun gurbettedir
Anam babam rahmettedir
Yavrularım zahmettedir
Ayırmayın yavrulardan*

*Dertli Sultan'ım divana
Yiğit olan kıymaz cana
Nasıl dayansın bu ana*

Cünun, Gürün'e gelir bakar ki ne görsün, köyündeki evleri yıkılmış. Hanesi viran olmuş, her bir şeyi kalmamış. Kendini tutamıyor şunu söylüyor:

*Hele bu nasıl dünyadır başıma çöktü
Evim barkım viran olmuş yurdumda
Felek hançerini bağrıma soktu
Evim barkım viran olmuş yurdumda*

*Nasıl duyurayım ahu zarımı
Kayıp ettim o sevdiğim yârimi
Eşim yavrum oda yaktı serimi
Evim barkım viran olmuş yurdumda*

*Ben Cünun'um şimdi oldum virane
İsterim ki kıyam bu tatlı cana
Başım alıp gidem bilmem ne yana
Evim barkım viran olmuş yurdumda*

Etrafına bakıyor, orada oynayan dört çocuk görüyor.

Çocuklara diyor ki:

-Yahu, ne oldu benim bu evime, aileme?

Çocuklar diyorlar ki:

-Emmi, Gürün Beyi yaktı, yıktı. Zorla evin hanımını da alıp götürdü. İşte çocukları da şurda duruyorlar.

Cünun, çocuklara bakıyor ki kendi çocukları. Çocuklara; "Babanız benim" bile diyemiyor. Kendi kendine "Ne yapayım! Ne yapayım!" diyor. Bir karar veriyor. "Ben, yine Köroğlu'nun yanına gidiyim. Ancak bu acımı alırsa, Köroğlu alır." diyor.

Sürüyor atını Çamlıbel'e. Geri Köroğlu'nun yanına varıyor. Yanına vardığı zaman diyor ki Köroğlu;

-Ulan bunda bir iş var. Bu geri gelmeyecekti, neye geri geldi acaba! Geri geldiği zaman, kellesini kesecektik, anlaşmamız böyleydi, Cünun'a yazık olacak, diyor.

Keleşler, Cünun'u Köroğlu'nun yanına çıkarıyorlar. Köroğlu:

-Neye geri geldin Cünun, diyor.

Cünun da;

-Ağam! Gürün Beyi, evimi yıkmış, ailemi alıp kaçırmış, çoluk-çocuk perme perişan olmuş. Senden imdat bekliyorum, diyor. Bana ancak sen yardım edersin.

Daha önceden Gürün Beyi'yle Köroğlu'nun arasında bir husumet varmış. Köroğlu;

-Şimdi, tam diyor bir fırsat düştü, Gürün Beyi, diyor. Seni paramparça edeceğim, diyor.

Esef Ali'ye;

-Benim bir zamanlar boynunu vurduramadığım Gürün Bey, şimdi milletin namusuna göz dikiyormuş. Şimdi onu yok etmenin zamanı geldi. Keleşleri topla, diye sesleniyor.

Demircioğlu Esef Ali, kuldan utanmaz, Allah'tan korkmaz ne kadar keleş varsa topluyor. Deli Hoylu, Deli Abbas, Deli Ahmet, Köse Kenan kim varsa... Hep birlikte yola düşüyorlar kırk kişi.

Şura senin, bura benim derken Gürün'e geliyorlar.

Gürüne gelince, Köroğlu diyor ki:

-Ben bir dilenci kıyafetine gireyim. Gidip etrafı bir kolağan edeyim. Bakıyım oralarda kim var, kim yok. Neler olup bitmiş. Bu Cünun'un ailesi gönlüyle mi kaçmış yoksa zorla mı kaçırmışlar.

Bir dilenci kıyafetine giriyor Köroğlu, geliyor Gürün Beyi'nin mahallesine. Dolaşırken;

-Fal bakarım, niyet açarım, çocuğu olmayana muska yazarım, kayıp olanı bulurum, derdi olana derman olurum, şunu yaparım, bunu yaparım." diye kendi kendine bağırıyor.

Derken, Köroğlu Gürün Beyi'nin konağına geliyor. Gürün Beyi o sırada içerde yokmuş. Aileleri onu içeri alıyorlar. Diyorlar ki:

-Sen fal bakıyorum, diyorsun, bizim de falımıza bakar mısın?

Köroğlu, büyük kadının falına bakıyor. Cünun'un ailesi diyor ki;

-Benim için de bir fala bakar mısın? Benim erim vardı, gitti bir daha gelmedi. Gürün Beyi beni kaçırıp buraya getirdi, diyor.

Köroğlu bunu duyunca içinden diyor ki; "Demek ki bu dürzü bu gelini zorla alıp getirmiş. Tamam!" diyor. Köroğlu Dertli Sultan'a;

-Senin bir derdin var, diyor. Kocan gurbettedir.

Dertli Sultan bunu bilmesine şaşırıyor, diyor ki:

-Kocamın nerde olduğunu da söyle.

O sırada Gürün Beyi içeriye giriyor. Bakıyor ki içeride değişik bir adam var. Oturuşu başka, konuşması bir başka.

-Bu nasıl bir adam. Ben böyle bir dilenci hiç görmedim, diyor. Köroğlu'na bir tokat atıyor.

-Utanmıyor musun? Kadını kandırmaya, diyor. Bunun üzerine Köroğlu şunları söyler:

*Aldanma sen şöhretine
Yıklarlar haberin olmaz
Düşman gelir bu halinde
Bakarlar haberin olmaz*

*Bilir misin incisini
Sev gönülün nicesini
Felek bir gün goncasını
Takar da haberin olmaz*

Bunun üzerine Gürün Bey ismini sorar. Asıl ismini söyler, Köroğlu, şöyle diyor:

*Ürüştan Ali bakar kaşa
Yazılanlar gelir başa
Bir gün sırtın taştan taşta
Vururlar haberin olmaz*

Konuşurken konuşurken bunun Köroğlu olduğunu anlıyor. Dışarı çıkıyor; "Ulan Köroğlu! Kucağıma iyi düştün." diyor kendi kendine.

Hemen ırgatları çağırıyor.

-Şuraya bir kuyu eşin, iki odanın arasına. Köroğlu'nu kuyunun içerisine düşürek, diyor.

ırgatlar kuyuyu eşiyorlar. Üstüne bir kilim koyuyorlar. Köroğlu, buradan geçerken "Pat" diye içeriye düşüyor, kuyunun içerisine. Kuyunun ağzını örtüyorlar.

Gürün Beyi, Köroğlu'nu kuyuya düşürünce seviniyor. Etraftaki bütün köylere haber salıyor.

-Köroğlu'nu elime düştü. Köroğlu gelin seyredin, onu öldüreceğim.

O sırada Köroğlu gidip de gelmeyince keleşlerin içine bir kuşku düşüyor.

Demircioğlu;

-Ben gidip bir bakayım, bu niye gelmedi, diyor.

Tam yola çıkacaklarken Köroğlu'nun oğlu Ayvaz'da gitmek istiyor. Köse Kenan onun otakta kalmasını söylüyor. Bunun üzerine Ayvaz şunu söyler:

*Canım emmi, gözüm emmi
Vurdun mu tarumar eyle
O düşmanın bağ bostanını
Her yanını viran eyle*

*Arayın hemen buldurun
N'olur rengini soldurun
Deriye saman doldurun
O düşmanı viran edin*

*Ayvaz'ın sözü sırdadır
Aramızdaki perdedir
Yetiş ki babam dardadır
Evin barkın talan edin*

Demircioğlu, yakasını paçasını yırtıyor, döşüne iki bıçak vurduruyor, Gürün Beyi'nin yanına gidiyor. Kanları aka aka Gürün Beyi'nin yanına gidiyor.

-Beni Köroğlu dövdü, bıçakladı. Onu kendi elimle öldüreceğim, diyor.

Gürün Beyi, buna inanıyor.

-Aha burada, diyor, Köroğlu'nun yerini gösteriyor.

Bakıyor ki Demircioğlu, Köroğlu orada. Göz göze geliyorlar. Köroğlu anlıyor. Orada Gürün Beyi'ne şunu söylüyor:

*Aman beyim canım beyim
Kötülük benden olmasın
Gelen benim adamumdur
Puşluk benden olmasın*

*Arzuhalim var gündedir
Her günümüz dündedir
Ölme sırası sendedir
Puşluk bende olmasın*

Gürün Bey, ölümüne yakın Köroğlu'nun aklını oynattığını sanıyor, onunla alay ediyor. Köroğlu devam ediyor:

*Köroğlu der; alır başın
İşte böyle benim işim
Bu gelen benim keleşim
Kötülük benden olmasın*

Demircioğlu, Gürün Bey'ine bir tokat vurunca onu da Köroğlu'nun yanına indiriyor.

Köroğlu'nun da elinden tutup yukarıya çekiyor.

Keleşlere haber veriyor. Keleşler geliyor, olup biteni öğreniyor. Etrafa haber salıyorlar, Gürün Bey'i ni öldüreceklerini söylüyorlar. Halk da onun elinden illallah etmiş zaten. Milletin malını, karısını almış. Nasıl öldürüleceğini merak ediyor, toplanıp geliyor, kaş kaş oluyor.

Gürün Bey'i ni kuyudan çıkarıyorlar. O sırada Dertli Sultan da okunu yayını hazırlamış, buna nişan almış.

-Bu beni kocamdan, çocuklarımdan etti, diyor.

Oku atar atmaz, ok, Gürün Beyi'nin bir kulağından girip öbür kulağından çıkıyor. Gürün Beyi, orada ölüyor.

Gürün Beyi'ni öldürdükten sonra Dertli Sultan, oradakilere şunları söylüyor:

*Yavrulardan ayırmıştı
Mecbur kalmıştım Köroğlu
Zorunan almıştı beni
Mecbur kalmıştım Köroğlu*

*Altmış idi cellâtlarım
Ayrı idi yavrularım
Gurbetteydi bir yanıım
Mecburdum ben Köroğlu*

*Dertli Sultan bildirmeye
Zalimleri güldürmeye
Düşmanımı öldürmeye
Mecbur kalmıştım Köroğlu*

Köroğlu'nun adamları Gürün Beyi'nin konağını yıkıp dümdüz ediyorlar, orayı tarla edip arpa ekıyorlar. Böylece milleti Gürün Beyi'nin elinden kurtarıyorlar.

Köroğlu Cünun'a diyor ki:

-Aha senin ailen, aha senin çocuğun.

Cünun'un evini de yapıyorlar.

-Haydi sen burda ber-murad ol diyorlar.

Ordan "Allahısımarladık!" deyip çekip gidiyorlar.

.....

Kaynak şahsın adı soyadı: Orhan Kale

Kaynak şahsın memleketi: Sivas

Tahsili: İlkokul

Dođum tarihi: 1968

Derleme Yeri: Sivas / Tahtıkement Köyü, Köy Odası

Memleketi: Sivas

Derleyen: Nurcan Kale

Derlemenin Tarihi: 26 Mart 2013